

Infrastrukturdepartementet
Enheten för samhällets digitalisering

Er referens: I2021/03265
Vår referens: 22-003

Netnod fick den 23:e december från Infrastrukturdepartementet möjlighet att komma med synpunkter på It-driftsutredningens slutbetänkande *Säker och kostnadseffektiv it-drift – förslag till varaktiga former för samordnad statlig it-drift (SOU 2021:97)*. Det tidigare delbetänkandet *Säker och kostnadseffektiv it-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering (SOU 2021:1)* som diskuterade analyser och förutsättningar för utkontraktering har Netnod svarat på i *Remissvar 21-004*¹. Detta remissvar rör de varaktiga formerna för statlig IT-drift som diskuteras i SOU 2021:97. Detta remissvar rör även punkter som Netnod anser faller inom syftet med utredningen med speciellt fokus på det fetmarkerade:

*Syftet med utredningen är att skapa bättre förutsättningar för den offentliga förvaltningen att få **tillgång till säker och kostnadseffektiv it-drift** genom antingen samordnad statlig it-drift eller tydligare rättsliga förutsättningar för att kunna anlita privata leverantörer av it-drift.*

(s. 1, Dir 2019:64)

Netnod diskuterar även frågor som faller inom paraplybegreppet **säker och kostnadseffektiv it-drift** men som varken delbetänkandet eller slutbetänkandet diskuterar.

Netnod inkommer härmed med följande synpunkter:

- Netnod anser att det är ett **övergripande problem** att slutbetänkandet, precis som delbetänkandet, utgår ifrån befintlig lagstiftning som nästan helt styrande när de egentliga behoven är ny lagstiftning som bygger på dagens tekniska miljöer. **Netnod föreslår att mer fokus läggs på genomlysning av den praktiska problematiken som finns vid inköp och utveckling av alla olika former av it-system för att sedan utveckla den lagstiftning som ligger till grund för, exempelvis, upphandling och andra inköp av offentlig sektor.**
- Netnod anser att varken delbetänkandet eller slutbetänkandet ger en tydlig bild av hur it-driftsbehovet av offentlig sektor ska kunna konkurrensutsättas så att leverantörer från både det offentliga (genom avgiftsfinansiering) eller privata (genom affärsavtal) kan konkurrera på ett bra sätt. **Netnod anser att utredningen måste gräva mycket djupare i hur teknisk utveckling sker och vilken problematik som kan tänkas uppkomma på sikt om förslaget inte är väl utformat för framtiden. Netnod anser att utredningens arbete är värt att ta**

¹ Se <https://www.netnod.se/sites/default/files/2021-05/Remissvar%20Sa%CC%88ker%20och%20kostnadseffektiv%20it-drift.pdf>

tillvara på, men Netnod anser ej att produkterna av processen, dvs del- och slutbetänkandet, är av den kvalitet och djup som behövs för att fatta strategiska beslut för Sveriges framtid som ledande it-nation.

Netnod vill explicit påpeka att FOI:s rapport *Vilse i lasagen? En upptäcktsfärd i den svenska digitaliseringens mångbottnade problemstruktur*² illustrerar en mängd faktorer som utredningen inte svarar på eller verkar ta hänsyn till. Överlag anser Netnod att utredningens slutprodukter, del- och slutbetänkandet, är mycket problematiska, men man borde ta till vara på det arbete som är gjort och identifiera den problematik som råder vid digitalisering snarare än att diskutera hur man kan tvinga in digitalisering i nuvarande lagrum.

Patrik Fältström
Teknik- och Säkerhetsskyddschef

Tel: +46-706059051

Email: paf@netnod.se

² Denna finns tillgänglig på <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4814--SE>

Bilaga 1 - Fördjupade kommentarer

Befintlig lagstiftning nästan helt styrande

Precis som delbetänkandet utgår slutbetänkandet från att nuvarande lagstiftning är optimal för ändamålet snarare än att föreslå ny lagstiftning för att förbättra möjligheterna för att it-driftstjänster. Netnod anser att Säkerhetsskyddslag (2018:585) på ett modernare sätt belyser den problematik som finns om man utgår ifrån att modern teknik byggs genom vertikal integrering. Netnod vill explicit påpeka att i princip all modern teknik byggs modulärt och i lager, se exempelvis FOI:s rapport *Vilse i lasagnen? En upptäcktsfärd i den svenska digitaliseringens mångbottnade problemstruktur*³, eller gå igenom i praktiken vilken öppen kodbas som helst.

Vilse i lasagnen? belyser även den problematik som uppstår när logiken bakom den svenska förvaltningsmodellen krockar men logiken bakom hur man modulärt bygger it-system. Netnod föreslår här att nuvarande lagstiftning måste anpassas till hur man bygger it-system för att undvika ineffektivitet och problematik. Netnod vill poängtera att problematiken ofta ej är teknisk i sin natur, utan snarare har bäring på hur digitalisering koordineras och styrs.

De flesta av dessa problemområden är inte tekniska i sin natur utan handlar om utmaningar på samhällsnivå, såsom samordning av infrastruktur, kompetensförsörjning och hur transparensen kan upprätthållas i automatiserade beslut.

(s. 3, Vilse i lasagnen?)

Del- och slutbetänkandet verkar göra detta misstag, att se själva it-driften som något tekniskt "som löser sig" och undvika djupare resonemang kring hur samordningen av infrastrukturen påverkar på vilka sätt som it-driften kan lösas rent tekniskt och utvecklas över tid.

Netnod är oroad över att upphandlingar och samordning i linje med förslagen i del- och slutbetänkandet riskerar att likna t.ex. Skolplattformen⁴ i termer av utförande och effektivitet. Netnod anser **inte** att detta kan beskrivas som **säker och kostnadseffektiv it-drift**.

Argument relevant för denna punkt återfinns också i Netnods remissvar på delbetänkandet⁵.

³ Denna finns tillgänglig på <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4814--SE>

⁴ Se <https://computersweden.idg.se/2.2683/1.762836/efter-alla-turer--ny-upphandling-av-stockholms-skolplattform> och <https://www.dn.se/sverige/skolplattformen-fornyas-kommer-att-bli-battare/>

⁵ Se <https://www.netnod.se/sites/default/files/2021-05/Remissvar%20Sa%CC%88ker%20och%20kostnadseffektiv%20it-drift.pdf>

Konkurrensutsättning i stort

Netnod anser att slut- och delbetänkandet undviker frågan hur offentliga aktörer ska kunna ta beslut om vilka it-driftstjänster de vill införskaffa. Istället för att undersöka hur it-driftstjänster fungerar i stort försöker utredningen få in it-driftstjänster i nuvarande lagrum.

Den samordnade statliga it-driften ska regleras genom en förordning om samordnad statlig it-drift. De myndighetsuppdrag som föranleds av den samordnade statliga it-driften ska framgå av förordningen. Berörda myndigheters instruktioner ska kompletteras med hänvisningar till förordningen.

(s. 25, slutbetänkandet)

Vidare beskriver författningsförslaget slutbetänkandet att "[en] myndighet får ansluta sig till det samordnade statliga tjänsteutbudet" men måste inte. Dock gräver inte betänkanden i vilka andra faktorer en myndighet i behov av it-driftstjänster måste beakta. Exempelvis gör nuvarande Personuppgiftslag (1998:204) och Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning det betydligt enklare för myndigheter att upphandla it-driftstjänster av offentliga aktörer om databehandling av personuppgifter ingår i driften. Det innebär dock inte att kvalitén på driften är bättre, bara att inköpsförfarandet är enklare, vilket kan leda till suboptimalt beteende med avseende på Sveriges status som ledande it-nation.

Vidare så undersöks ej leverantörbytte i något större djup (dvs inklusive avslut av tjänst), eller hur leveranskedjor (dvs underleverantörer till leverantör) komplicerar bilden, eller hur upphandlingar av it-drift borde ske för att tillåta att nya aktörer träder in på marknaden för it-driftstjänster. Eller för den delen hur upphandlingar, konkurrens och i övrigt marknadsekonomiska verktyg kan och bör användas för dels hålla kostnader i schack, dels successivt få bättre produkter på marknaden.

Netnod anser att denna problematik måste utredas grundligt så att eventuella lagförslag leder till faktisk säker och kostnadseffektiv it-drift. Inte bara vid ett tillfälle när något tas i drift, utan faktisk säker och kostnadseffektiv it-drift över lång tid. Netnod anser att utredningen borde tas upp igen med fokus på förståelse för den problematik som råder, både för privata och offentliga aktörer, för att bättre utveckla den lagstiftning som krävs för att Sverige ska vara en ledande it-nation.

Netnod vill explicit poängtera att "**säker (som i säkerhet) och kostnadseffektiv**" går stick i stäv med Lag (2016:1145) om offentlig upphandling vars primära syfte är **rättssäkerhet**. Utredningen borde svara på frågan om hur Lag (2016:1145) om offentlig upphandling ska förändras för att bättre svara på de krav en sund digitalisering sätter på upphandlingsprocesser.

Sammanfattning

Netnod anser att resultaten av *Dir 2019:64* är problematiska och ej fullföljer det syfte som är utpekat i *Dir 2019:64* eller beskrivningen av uppdraget i pressmeddelandet:

En särskild utredare ska kartlägga och analysera statliga myndigheters behov av säker och kostnadseffektiv it-drift samt hur dessa behov tillgodoses.

(pressmeddelande, Dir 2019:64)

Netnod anser att det som presenteras är en start som bör tas tillvara på, men att utredningen inte har presenterat trovärdiga analyser och svar på de funderingar som ska undersökas enligt kommittédirektivet.